

Modül (öneri) No	48
Öğrenme Alanı (Temel konu)	Vesvese
Modül (Alt konu)	Vesveseden Kurtulma Yolları
Amaçlar	Vesvesenin hakikî mahiyetini kavrar. Vesveseden kurtuluş yollarını açıklar.
Süre	40 dk
Seviye	İleri Seviye
Yöntem ve Teknik-Etkinlik	Kavram haritası, Rulman
Materyal ve Teknoloji	
İşleniş/Öğrenme-öğretme süreci	Etkinlik-1 ✓ Katılımcılar 3-4 kişilik gruplara ayrılır. ✓ Öncelikle metinde yer alan ve birbiriyle ilişkili gördükleri kavramları çıkarmaları istenir. (Tiryak, şüphe, vesvese, tahyyül-ü şetim, teda-i efkar, desise-i şeytani, tahyyül-ü küfür, lümme-i şeytani, imkan-ı zati, imkan-ı zihni, tastik-i küfür, herç-i bad abad). ✓ Bu kelimeleri kapsayan bir kavram haritası çıkarmaları istenir. ✓ Önce kavramların anlamları bulunur. ✓ Kavramlar ve anlamları eşleştirilir. ✓ Son olarak kavramların birbiri arasında ki ilişkileri oklar vasıtasıyla görselleştirilir ve belirtilir. Etkinlik-2 ✓ Katılımcı sayısına göre en az 6 kişilik gruplar oluşturulur. Sonrasında grup etkinliği için ortam hazırlanması işlemi yapılır. ✓ Öğrenciler iç içe 2 çember oluşturur. ✓ İçteki öğrenciler dışa doğru bakar ve dıştaki öğrenciler içe doğru bakar. ✓ Vesveseden kurtulma yolları ile ilgili metinden kendisi için oluşturduğu en az iki cümleyi karşısındaki arkadaşına açıklar. ✓ Arkadaşı da kendi açıklamasını yapar. Bir tur döndükten sonra çalışma sonlandırılır.
Ölçme ve Değerlendirme	Sınavda sürekli başarısız olacağı hakkında korku ve endişe duyan bir öğrenciye bunların vesvese olduğunu anlattıkları bir yazı yazmaları istenir.
İlişkili metinler	BİRİNCİ VECİH-BİRİNCİ YARA Şeytan, evvelâ şüpheyi kalbe atar. Eğer kalp kabul etmezse,

şüpheden şetme döner. Hayale karşı şetme benzer bazı pis hatıraları ve münafi-i edep çirkin hâlleri tasvir eder. Kalbe “Eyvah!” dedirtir; ye’s’e düşürtür. Vesveseli adam zanneder ki, kalbi Rabbine karşı sû-i edepte bulunuyor. Müthiş bir halecan ve heyecan hisseder. Bundan kurtulmak için huzurdan kaçır, gaflete dalmak ister.

Bu yaranın merhemi budur:

Bak, ey bîçare vesveseli adam! Telâş etme. Çünkü senin hatırına gelen, şetim değıl, belki tahayyüldür. Tahayyül-ü küfür, küfür olmadığı gibi, tahayyül-ü şetim dahi, şetim değıldir. Zira mantıkça, tahayyül hüküm değıldir. Şetim ise hükümdür.

Hem bununla beraber, o çirkin sözler, senin kalbinin sözleri değıl. Çünkü senin kalbin, ondan müteessir ve müteessiftir. Belki kalbe yakın olan lümme-i şeytanîden geliyor.

Vesvesenin zararı, tevehhüm-ü zarardır; yani onu zararlı tevehhüm etmekle, kalben mutazarrır olmaktır. Çünkü hükümsüz bir tahayyülü hakikat tevehhüm eder. Hem şeytanın işini kendi kalbine mal eder; onun sözünü, ondan zanneder. Zarar anlar, zarara düşer. Zaten şeytanın da istediğı odur.

(Sözler, Yeni Asya Neşriyat, İstanbul-2023, s. 307)

Şeytanın en tehlikeli bir desisesi şudur ki: Bazı hassas ve safi kalp insanlara, tahayyül-ü küfrîyi tasdik-i küfürle iltibas ettiriyor. Tasavvur-u dalâleti, dalâletin tasdiki suretinde gösteriyor. Ve mukaddes zatlar ve münezzeh şeyler hakkında gayet çirkin hatıraları hayaline gösteriyor. Ve imkân-ı zatîyi imkân-ı aklî şeklinde gösterip, imandaki yakînine münafi bir şek tarzını veriyor. Ve o vakit o bîçare hassas adam, kendini dalâlet ve küfür içine düşüğünü tevehhüm edip imandaki yakîninin zail olduğunu zanneder, ye’s’e düşer, o yeisle şeytana maskara olur. Şeytan hem ye’sini, hem o zayıf damarını, hem o iltibasını çok işlettirir; ya divane olur, yahut “Her çi bad âbâd” der, dalâlete gider.

Şeytanın bu desisesinin mahiyeti ne kadar esassız olduğunu, bazı risalelerde beyan ettiğimiz gibi, burada icmalen bahsedeceğız. Şöyle ki:

Nasıl ki âyinede yılanın sureti ısırmaz ve ateşin misali yandırmaz ve murdarın aksi telvis etmez; öyle de, hayal veya fikir âyinesinde küfriyatın ve şirkin akisleri ve dalâletin gölgeleri ve şetimli çirkin sözlerin hayalleri itikadı bozmaz, imanı tağıyir etmez, hürmetli edebi kırmaz. Çünkü meşhur kaidedir ki, “Tahayyül-ü şetim, şetim olmadığı gibi; tahayyül-ü küfür dahi küfür değıl ve tasavvur-u dalâlet de dalâlet değıl.”

İmandaki şek meselesi ise, imkân-ı zatîden gelen ihtimaller, o yakîne münafî değil ve o yakîni bozmaz. İlm-i usul-ü dinde kavâid-i mukarrerendir ki:

إِنَّ الْإِمْكَانَ الذَّاتِيَّ لَا يُنَافِي الْيَقِينَ الْعِلْمِيَّ Meselâ Barla Denizi su olarak yerinde bulunduğuna yakînımız var. Halbuki zatında mümkündür ki o deniz, bu dakikada batmış olsun. Ve batması mümkünattandır. Bu imkân-ı zatî, madem bir emareden neş'et etmiyor; zihnî bir imkân olamaz ki şek olsun. Çünkü yine ilm-i usul-ü dinde bir kaide-i mukarrerendir ki

لَا عِبْرَةَ لِإِخْتِمَالِ الْغَيْرِ النَّاشِئِ عَنْ دَلِيلٍ Yani, “Bir emareden gelmeyen bir ihtimal-i zatî ise, bir imkân-ı zihnî olmaz ki şüphe verip ehemmiyeti olsun.”

İşte bu desise-i şeytaniyeye maruz olan bîçare adam, hakaik-ı imaniyeye yakînini böyle zatî imkânlarla kaybediyor zanneder. Meselâ Hazret-i Peygamber Aleyhissalâtü Vesselâm hakkında, beşeriyet itibarıyla çok imkân-ı zatiye hatırına geliyor ki imanın cezim ve yakînine zarar vermez. Fakat o zarar verdi zanneder, zarara düşer.

Hem bazen şeytan, kalp üstündeki lümmesi cihetinde, Cenab-ı Hak hakkında fena sözler söyler. O adam zanneder ki, onun kalbi bozulmuş ki böyle söylüyor; titriyor. Halbuki onun titremesi ve korkması ve adem-i rızası delildir ki o sözler kalbinden gelmiyor, belki lümme-i şeytaniyeden geliyor veya şeytan tarafından ihtar ve tahayyül ediliyor.

Hem insanın letâifi içinde teşhis edemediğim bir iki latîfe var ki ihtiyâr ve iradeyi dinlemezler, belki de mes'uliyet altına da giremezler. Bazen o latîfeler hükmediyorlar, hakkı dinlemiyorlar, yanlış şeylere giriyorlar. O vakit şeytan o adama telkin eder ki: “Senin istidadın hakka ve imana muvafık değil ki böyle ihtiyârsız bâtil şeylere giriyorsun. Demek senin kaderin seni şekavete mahkûm etmiştir.” O bîçare adam ye'se düşüp helâkete gider.

İşte şeytanın evvelki desiselerine karşı mü'minin tahas-sungâhı, muhakkikîn-i asfiyanın düsturlarıyla hudutları taayyün eden hakaik-ı imaniye ve muhkemat-ı Kur'âniyedir. Ve âhirdeki desiselerine karşı istiaze ile ehemmiyet vermemektir. Çünkü ehemmiyet verdikçe nazar-ı dikkati celb ettirip büyür, şişer. Mü'minin böyle manevî yaralarına tiryak ve merhem Sünnet-i Seniyyedir.

(Lem'alar, Yeni Asya Neşriyat, İstanbul-2022, s. 157)